

יופיה של אהבה בשלה

יעקב-שי שביט: שירת חיי ג'ן שירים
לאהובה, הוצאת גוונים 2009, עמ' 64

לו ניתנה לי ההודמנות להיוולד מחדש, לבטח הייתי בוחר להיוולד כאהובתו של המשורר, יעקב-שי שביט. בספרו שירת חיי ג'ן שירים לאהובה, נחשף הקורא למפגן אהבה מרהיב, שתכליתו להלל ולשבח את אהבת חייו של המשורר - אשת נעוריו וחיו, לה הקדיש את כל השירים בספרו.

שביט אינו חושש מעיסוק אובססיבי באהבתו ובהערצתו (במידה מסוימת) לאשתו. נהפוך הוא, הוא מפאר את רגשותיו העזים, מחצין אותם ואף מרומם אותם. בכל שיר ושיר בספרו שביט מציג לקורא את אהבתו/אהובתו מנקודת ראות שונות, באמצעות תחומי דעת שונים ובעזרת דימויים צבעוניים ומשובבי לב.

במקרים רבים בתקופתנו, נוטים שירי אהבה לקבל אופי נאיבי, קוריוזי, ולעתים אף פתטי. ברם, מוצא שירתו של שביט הוא כן וצנוע, ובנקל הקורא עשוי להיסחף בסחרחרה הסנטימנטלית ואף ליהנות מכך ולתבוע סיבוב נוסף. בשיר 'התרשמויות מזריחת הלבנה בנואיבה' מגמד המשורר את יופיו של הטבע במילואו ומאדיר, מנגד, את אהבתו לאשתו: "את מסתכלת בירח המלא הבוקע / לנו את הים ואני / מביט בך / מפולח" (עמ' 28). בשונה ממשוררים רבים, שביט איננו מדמה את אהבתו לירח או לים, אלא בוחר להציגה מעל לטבע. בעוד הירח במלוא הדרו מבקע את הים - מראה השובה את עיני אהובתו, המשורר מביט באהובתו והיא זו שמפלחת אותו. שביט, במכוון, מטה את מרכז הכובד בשיר ומציב את אהבתו במרכז ואת הטבע בשוליים.

ביטוי נוסף לעליונות אהבתו לאשה ולמזעור חשיבותו של הטבע ניתן בשיר 'צבעי הזמן': "לעת ערב צבענו את הים באדם. / השמים הןרירו כמו / קצף הגלים עם שמש / כחולה צוללת / לאטה / בסגול / את גוני אהבתנו לעולם לא נדע לתאר" (עמ' 13). לכאורה, מתואר כאן תלכיד פיוטי של תמונה רומנטית השזורה בתמונת טבע, ואולם עיון מעמיק מלמד, כי המשורר ואהובתו הם אלו שבאהבתם ובאיחודם צובעים את השמים, הים והשמש בצבעי ערב נעימים. אך אין הם מוצאים גון צבע שיטיב לתאר את אהבתם. כלומר, בעוד שלטבע מצאו בני הזוג צבעים מתאימים (ללא כל קושי), הרי שלאהבתם התוקה אין הם מוצאים גון מתאים. באמצעות משחק צבעים זה, מדגיש המשורר את נשגבות אהבתם, שאין גון שיכול לתארה, בניגוד לטבע באחד ממופעי המרשימים ביותר.

ביצירתו של שביט שב ומבצבץ מבין השורות מוטיב הסגידה. המשורר, שבקרוב יזכה לגבורות שנים, מבקש להתאחד עם אהובתו, עמה הוא חי למעלה מיוכל שנים, באופן האינטימי ביותר: "עיניך. / להחזיק אותן לסדק דק / שלא אוכל לצאת, ואו / לנשום דרכך / אותך..." (עמ' 10). החדירה הפולשנית למרחב האנטומי של אשתו-אהובתו,

לולא הסממנים המזהים המופיעים לאורך הספר ומדגישים כי הוא מיועד להלן, אהובתו ואשתו של המשורר, ניתן היה לשווק ספר זה כספר מתנה לכל הנאהבות בישראל באשר הן. סבורני, כי שירתו של האהוב הבוגר (ויסלח לי המשורר) המאוהב יש בה כדי לזעזע את נימי הלב המודרני ולעורר במ את אותו רצון כמוס להתאהב ולהיות נאהב, ומכאן שזכותו עומדת לו כספר הראוי לכל אשה הרוצה להתרגש משירתו של רומנטיקן חסר תקנה. ❖

ניקולא אורבך

שנייה לפני הרגע

שאחרי

לאה זהבי: פינה זעירה במקום בורח,
הוצאת אבן חושן 2009, עמ' 162

אפשר לומר שתכליתן או אחת מתכליותיהן של האמנויות, והשירה בכללן, היא הנצחת היסוד החולף, הארעי. עצירת הזמן, הקפאת שבריר הרגע החמקמק, חלקיק המקום המשתנה תדיר, ולכידתם במסגרת מעשה האמנות. שם ספרה של לאה זהבי, פינה זעירה במקום בורח, מרמז על כך. ייתכן שבכותרת זו היא מבטאת איזו ערגה למרחבי הזמן והמקום החומקים מפניה, ואולי זו פשוט הצהרת כוונות באשר למושא החיפוש של תהליך היצירה אצלה. כך, למשל, בשיר 'שנייה לפני', היא תוהה: "שנייה לפני / הרגע שאחרי / מי יאמור בשעונו / את נהרות הזמן / שקפאו / והשיר האם יוכל / להפשיר מהם טיפה?" (עמ' 110). תהליך זה מתואר גם בשיר 'היוצא מן הכלל', שבפתיחתו היא כותבת: "לפעמים נולפות / טיפות להאטת מציאות / מרתקות אותי לוורד צהוב / שאור מצויר עליו / נקיצי צל דקים // והצבעים והצורות / נושקים לשפה / בנקודה שהיא אילמת..." השפה האילמת נפקחת מכוח נשיקה זו ומתודעת אל הצורות והצבעים, אל האור וערוצי הצל, ולשה מן החומרים הללו שירה. ויתרה מזו, הרגע עצמו, רגע לבלוב התודעה הזה, הופך לחגיגה של שבת בלב החולין: "והשבת, שנפתחה לה דלת / באמצע יום חול / נוהרת, מרחיבה את החלל" (עמ' 25). המשוררת, כדייג מיומן, משליכה חכה אחר חכה ומצלילה לשלות מנהר הזמן החופז והמתעתע את דגיגי הכאן והעכשיו ולטוות מהם מארג שיר.

רקמת השיר של לאה זהבי מורכבת מהיגדים ישירים, נועזים ובוטים לעתים, ומתיאורים ססגוניים, שבהם היא מפליאה לצייר את הניואנסים העשירים, את הדקויות מהן בנויים קווי המתאר של עולמה. כך, למשל, בשיר 'יש דברים בקיר', אותו אצטט כאן בשלמותו, שבו סדק מקרי בקיר יוצר שרשרת אסוציאציות שמהן מקישה המשוררת על מצבה הקיומי ועל מהותו הארס פואטית של השיר עצמו: "יש דברים בקיר / למשל סדק / בצורת קו משונן

נעשה ברכות, דרך הסדקים בעיניה הצוחקות. מתוך הגוף הנשי, בית מקדשו, הוא מבקש לנשום את נשימותיה של אהובתו, לחוות את הווייתה האינטימית, את קיומה ומשותה עד לאיתוד הקוסמי המיוחל. אין זה השיר היחיד שבו המשורר חוקר את קרביה הפיזיים והרוחניים של האהובה; שביט גם "חוקר" אותה בעזרת כלים מדיסציפלינות שונות. כך למשל, בדמדומי שנתה הוא ממפה את גופה על שקעיו, קמרונותיו ונפתוליו ומציג לקורא את הגיאוגרפיה הרגינאלית של אהובתו (עמ' 24). לשם כך הוא אף משתמש בתיאורים קוואזי-ארוטיים. באופן דומה, בשיר 'חשבון אינפיניטסימלי', הוא מחשב את גורתה/נגורתה של אהובתו ומבקש להוכיח אותה על דרך הדרוקציה. הפתרון המתבקש של המשוואה מצדו הוא די צפוי - "הכל כאשר לכל אני חובר אליך / פונקציה השואפת לאין סוף" (עמ' 43).

ספרו של שביט כמו מתנגן באוזנו של הקורא, ומנגינתו בוקע צליל הווגיות, צליל שגרת היום-יום הנעימה וצליל האדם המאוהב. לאורך הספר הקפיד שביט להשתמש בצבעים רכים, בתיאורים שלווים ופסטורליים ובמצלול רך, הכולל את האותיות: נ,ל,ת,פ. לדוגמה, בשיר 'חופרישמן' ארבע לפנות בוקר בערך: "...מרגע שצפת ועלית מלפני ונגלית / וסערת - / התייחרה השמים / והים נכסף / ופעיית יום נולד בקעה" (עמ' 18). בשיר זה המעבר משורה לשורה מזכיר ליטוף חם, שתחושתו מתעצמת נוכח השימוש הרב ב-ו' ההיבור ובאותיות ל,ת,פ. השאיפה של שביט לשוות לספרו אופי רך, שברירי ושליו, מוצאת את ביטוייה גם במוטיב המים. בחלק ניכר משירי הספר מטביע המשורר את מילות השיר במים ומעמעם את הצלילים. מוטיב המים בספר מחזק את תחושת השיכרון ואובדן החושים. כמו שביט, כך גם הקורא יוצא למסע צלילה בנהרות ובימים: "המים צלולים היום כמו שנתך / לפנות בוקר / אני צולל מבעד לחלומותיך / מבעד לטבור המים / העוטפים אותי מבלי שאדע / מה פשרם" (עמ' 18). המשורר מטביע את הקורא בתוך החלומות הצלולים ועוטף אותו במים. בדרך מרוככת זו, קל יותר להבינו ולהזדהות עם תכניו.